

מבשר טוב

סעודה ג' פרשת בהר-בחקותי תשע"ז עיה"ק צפת

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר (ויקרא כה, א). כתב רש"י וז"ל: "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנויה בתורת כהנים. ונ"ל שכך פירושה, לפי שלא מצינו שמיטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה, למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני, ובא הכתוב ולמד כאן על כל דבור שנדבר למשה שמיני היו כולם כללותיהן ודקדוקיהן, וחזרו ונשנו בערבות מואב".

ויש להבין מה הס"ד שלא נאמרו כל המצוות וכללותיהן ודקדוקיהן מסיני, הא ודאי אנו מאמינים באמונה שלימה שכל התורה המצויה בידינו ניתנה מסיני, ומדוע צריך תוספת מיוחדת בפסוק ללמדנו דבר זה שכל כללותיהן ודקדוקיהן של המצוות נאמרו מסיני.

וכן בפרשת משפטים נאמר (שמות כא, א): "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ופירש רש"י הטעם שנאמר ואלה המשפטים בוי"ו המוסיף על ענין ראשון, וז"ל: "כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני".

וגם שם יש לתמוה כנ"ל מדוע הוצרכה התורה להוסיף וי"ו ללמד שהדינים שבפרשת משפטים אף הם נאמרו מסיני. אך אפשר לתרץ שכיון שפרשת משפטים עוסקת בדיני ממונות של בין אדם לחבירו, שמא היינו מעלים על דעתנו שאינן כשאר המצוות שניתנו מסיני, אלא כמו שאר חוקים של בני אדם, לכן אמרה התורה ואלה המשפטים, ללמד שאף דינים אלו נאמרו מסיני. אך אחר שכבר גילתה התורה שאף הדינים של פרשת משפטים נאמרו מסיני, קשה מדוע צריך להדגיש שוב בפרשתנו שכל המצוות נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני.

עוד נאמר בפרשתנו (ויקרא כה, כ-כא): וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת הֵן לֹא נִזְרָע וְלֹא נִאֶסְף אֶת הַתְּבוּאָתָנוּ. וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂיתֶם אֶת הַתְּבוּאָה לְשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים. וכתב בסה"ק נועם אלימלך (פרשת בהר, ד"ה וכי תאמרו) בשם אחיו הרה"ק הר"ר זושא מאניפולי זצוקללה"ה שעל ידי שאלת מה נאכל, עי"ז צריך הקב"ה לצוות את ברכתו באופן מיוחד, אך ללא שאלת מה נאכל אז השפע יורד ממילא אף בלא צווי מיוחד. וזל"ק: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה כו' וצוית את ברכתי לכם כו'. בשם אחי החסיד המפורסם, ויש לדקדק היות שהתורה יצאתה בכאן מדרכה, שדרך הקרא לכתוב איזה יתור לשון בפסוק, אפילו אות א', ועל ידי זה מתורץ כמה קושיות, אבל הקשיא לא נכתב בעצמה בתורה, וכאן נכתב הקושיא בתורה, וטוב היה שלא לומר כי אם וצוית את ברכתי, וממילא לא יקשה שום אדם לומר מה נאכל. ונראה שהשם יתברך ברוך הוא כשברא את העולם השפיע מטובו צינורות מושכין שפע לצרכי בני אדם, ודרך השפע שלא להפסיק כלל, אלא כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בבורא ברוך

הוא המשגיח אמיתי הזן ומפרנס בריות בלי הפסק כלל, אז עושה האדם ההוא במחשבתו ההיא אשר לא מטוהר פגם חלילה בעולמות עליונים, ומתישין כח פמליא של מעלה ר"ל, ואז נפסק השפע חלילה, וצריך השם יתברך ברוך הוא לצוות מחדש השפע שתלך כמו מתחילת הבריאה. וזה הוא וכי תאמרו כו', שהתורה מלמדת לאדם דרכי השם שיהיה שלם בבטחונו על אלהיו, ולא יאמר כלל מה יאכל, כי כאשר חלילה יפול מן הבטחון לחשוב מה יאכל, הוא עושה פגם חלילה בהשפע, ואטרחו כלפי שמיא לצוות מחדש. וכי תאמרו, פירוש כאשר תאמרו כך ואז תטריחו אותי, וצויתי כו', אלא לא תתנהגו כך, ותבטחו בה' בכל לבבכם, ואז תלך השפע בלי הפסק כלל תמיד, לא יחסר כל בה", עכ"ל. הרי שללא שאלת מה נאכל היה השפע מגיע ממילא, ורק מכיון ששואלים מה נאכל נפסק השפע, וצריך הקב"ה להשפיע שפע חדש.

ועולה עכ"פ מדברי קדשו שאין ראוי לשאול שאלות על המצוות, כמו שאלה זו על מצות השמיטה מה נאכל בשנה השביעית. וכן מובן גם מלשון הפסוק "וכי תאמרו מה נאכל", שמשמע שיתכן שיקרה דבר כזה שתאמרו מה נאכל, אך אין ראוי שיקרה שישאלו שאלה זו.

וקשה שהרמב"ם כתב (סוף הלכות מעילה, פ"ח ה"ח) שראוי לשאול על טעמי המצוות, ואין חסרון בזה, וז"ל: "ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו, ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו, ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול". וכ"כ עוד (סוף הלכות תמורה, פ"ד ה"ג) וז"ל: "אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן, וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם, הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה".

והנה הרה"ק ר' נפתלי מרופשיץ זצוקללה"ה היה חכם מחוכם, ושאל אותו פעם רבו הרבי מלובלין זצוקללה"ה היכן כתוב בתורה שצריך להיות חכם, אדרבה, הלא כתוב (דברים יח, יג) "תמים תהיה עם ה' אלקיך", וענה לו שבכדי להיות תמים צריך להיות חכם, ודפח"ח.

ומצד שני הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זצוקללה"ה אמר פעם שמכל הארבעה בנים הנזכרים בהגדה של פסח, המובחר ביותר הוא שאינו יודע לשאול, כי עדיף לא לשאול שאלות.

ויש לבאר ולומר שישנם ב' מיני שאלות. יש שאלות שהם בכדי להבין מדוע אמרה התורה כך או כך, ועל שאלות כגון אלו ראוי לשאול בכדי להבין את פנימיות התורה. שאף שצריך לעבוד את השי"ת בפשיטות ובתמימות, אך מ"מ יש להבין את עומק התורה וטעמי מצוותיה, וכמו שהאריך הרמב"ם כנ"ל.

ומאידך גיסא יש שאלות שאין ראוי לשאול, שאדם שואל איך אני יכול לקיים את מצוות התורה, הרי לפי מקומי ומצבי זמני אין שייך שאקיים מצוה זו או זו. וכגון זה היא השאלה כאן על מצות השמיטה וכי תאמרו מה נאכל, ששואלים הרי אם לא נעבוד בשדות שלנו שנה שלימה לא יהיה לנו מה לאכול וממה להתפרנס, ושאלות כאלו אין ראוי לשאול, כמו שנלמד מפרשה דין וכנ"ל שאין ראוי לשאול שאלה זו מה נאכל השנה השביעית וגו'.

והטעם שאין לשאול שאלות ממין זה, מכיון שכאשר ניתנו המצוות לבני ישראל בהר סיני ניתנה גם האפשרות והיכולת לקיימם, ואין אדם יכול לטעון שאינו יכול לקיים מצוה מסויימת לפי מקומו ומצבו וזמנו, כי אין הקב"ה תובע מן האדם דבר שאין בכחו לעשות, וכשניתנה תורה בהר סיני ניתנה גם היכולת לקיימה. על כן אין לשאול מה נאכל בשנה השביעית אם נקיים את מצות השמיטה, דמאחר שניתנה מצות השמיטה בהר סיני ניתנה גם היכולת לקיים את מצות השמיטה.

ועומק הענין הוא, דהרי כל קיומם של בני ישראל הוא בדרך נס, כמ"ש היעב"ץ (בהקדמה לסידורו) וזל"ק: "מי שיעיין ביחוד עניניו ומעמדינו בעולם, אנחנו האומה הגולה כו' ואין אומה בעולם נרדפת כמונו, מה רבים היו צרינו, מה עצמו נשאו ראש הקמים עלינו מנעורינו להשמידנו לעקרנו לשרשנו, רבת צרוננו גם לא יכלו לנו לאבדנו ולכלותינו, כו' מה יענה בזה פילוסוף חריף, היד המקרה עשתה כל אלה. חי נפשי, כי בהתבונני בנפלאות אלה, גדלו אצלי יותר מכל ניסים ונפלאות, שעשה השם יתברך לאבותינו במצרים, ובמדבר ובארץ ישראל, וכל מה שארך

הגלות יותר נתאמת הנס יותר, ונודע מעשה תקפו וגבורתו, וכו', עכל"ק. וגם פרנסתם של בני ישראל היא שלא כדרך הטבע. והרי אורייתא וישראל חד הוא (זוהר ח"ג עג.), ועל כן תלויים קיום התורה וישראל זה בזה, שכמו שקיומם של בני ישראל הוא שלא כדרך הטבע, כמו כן היכולת של בני ישראל לקיים את התורה הוא ג"כ שלא כדרך הטבע.

והנה בדרך הטבע אם אין אדם עובד במשך שנה שלימה אין לו פרנסה ואין לו מה לאכול, אך עכ"ז אין לשאול איך נוכל לקיים את מצות השמיטה, כיון שכשניתנו המצוות לישראל בהר סיני ניתנה להם גם היכולת לקיימם שלא כדרך הטבע, כמו שכל קיומם של ישראל ופרנסתם הוא שלא כדרך הטבע.

וזה הכוונה במה שכתבה התורה בצווי מצות השמיטה שניתנה "בהר סיני", לומר לך שכמו שכל המצוות כשניתנו בסיני ניתנה גם היכולת לקיימם, כמו כן גם מצות השמיטה, אף שזהו שלא כדרך הטבע שיעזוב איש את שדהו ואת כרמו במשך שנה שלימה, מ"מ מסיני ניתן הכח והיכולת לקיים את המצוות גם שלא בדרך הטבע.

ועוד יש ללמוד שלא רק זאת השאלה מה נאכל בשנה השביעית וגו' אם נקיים מצות שמיטה אין לשאול, אלא כל חיינו אין לשאול שאלו כאלו איך נחיה ואיך יהיה פרנסה לנו ולזרעינו, ואיך נחתן את הילדים. דמכיון שכל חיותינו וקיומנו הוא שלא כדרך הטבע, והרי הקב"ה רוצה שנחיה ונקיים מצוות, וזה אי אפשר בלי סיוע וקיום גשמי, וא"כ בודאי הקב"ה יחייהו ויקיים אותנו בכל המצבים. ואם לא נשאל שאלות, ההשפעה תהיה יותר בדרך טבעי ולא נרגיש בזה.

ויתן השי"ת שנוכל לעמוד במדריגות הללו להבין שמי שנתן מצוות וחיים ובנים וכו', הוא יתן את היכולת כדי שנוכל לקיים את התורה והמצוות. ובפרט אם משתדל לקיים הדברים הגשמיים לקיומו לשם מצוה ולשם שמים, בודאי הקב"ה ישפיע עליו שפע ברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות ובכל הענינים אכ"ר. יעזור השי"ת שנזכה להבין את טעמי התורה ונזכה לביאת גואל צדק בב"א.

לקבלת הגליון מידי שבוע למייל שילחו ל m0732951213@gmail.com